

نسخه اجتماعی برای اقتصادهای بحران زده

تعاونی‌ها کسب‌وکارهای دموکراتیکی هستند که با مالکیت مشترک و سرمایه‌گذاری جمعی، اشتغال و ارزش محلی را تقویت می‌کنند

درصد بهبود را نشان می‌دهد. این تعاونی‌ها همچنین با ارائه خدمات، هزینه‌های میادله محصولات فاسدشدنی را کم می‌کنند. البته در آفریقا نتایج بسته به زمینه متفاوت است، اما یک الگوی مشترک را تأیید می‌کنند: هر جا تعاونی‌ها تولیدکنندگان را به بازار و خدمات وصل کنند، درآمد خانوارها و ثبات بازار بهبود می‌یابد. نمونه دیگر آرژانتین است. در این کشور بنگاه‌های بازیس‌گیری شده توسط کارگران مانند کارخانه «زانون» که اکنون با نام «فاسین پات» بهره‌برداری می‌شود نمونه زنده‌ای از حفظ تولید توسط کارگران پس از تعطیلی‌ها است. این جنبش که بنگاه‌ها را به صورت تعاونی اداره می‌کند، صدها بنگاه را نجات داده و هزاران شغل را پس از بحران ۲۰۰۱ حفظ کرده است. این تجربه‌ها امکان عملی تغییر را نشان می‌دهد، اما همچنین بر دشواری‌ها تأکید دارد: دسترسی به سرمایه، نبردهای حقوقی و فشارهای رقابتی همچنان محدودیت‌های مقیاس‌پذیری بلندمدت برای اشاعه تعاونی‌ها هستند.

شکل‌دهی زندگی اجتماعی

فراتر از اقتصاد، شیوه حکمرانی تعاونی‌ها مجموعه‌ای از تمرین‌های روزمره است؛ مجامع منظم، بحث‌های دموکراتیک و حساب‌رسی جمعی که ظرفیت مدنی و اعتماد اجتماعی را می‌سازد. اعضا مهارت‌هایی در مذاکره و برنامه‌ریزی مشترک به دست می‌آورند. پیوند محلی نیز اغلب جهت‌گیری سودمحور را به سمت نیازهای جامعه همچون سلامت، ثبات شغلی و خرید محلی سوق می‌دهد. با این حال، تعاونی‌ها به‌طور خودکار جوامع برابر ایجاد نمی‌کنند. آن‌ها به حکمرانی فراگیر، شفافیت و پشتیبانی‌های بیرونی نیاز دارند.

نقش سیاست‌گذاری بسیار تعیین‌کننده است. وجود قوانین شفاف تعاونی، دسترسی به سرمایه بلندمدت مانند بانک‌های تعاونی، وام‌های فرعی، صندوق‌های بذر عمومی، کمک‌های فنی و آموزشی و ساختارهای فدراسیونی است که خدمات مشترک ارائه می‌دهند. این امکانات تفاوت بین موفقیت‌های پراکنده و مقیاس‌پذیری در سطح نظام را رقم می‌زنند. سیاست‌هایی چون خرید دولتی هدفمند و حمایت حقوقی از تبدیل بنگاه‌های در حال ورشکستگی به تعاونی‌های کارگری، موانع بر سر راه تصاحب تعاونی شرکت‌های ناکام را کاهش می‌دهد. نمونه‌های موفق یادشده همگی خصلت مشابهی دارند؛ وجود یک چارچوب نهادی، از آموزش و منابع مالی گرفته تا دسترسی به بازار که اثرگذاری و مزیت‌های ذاتی حکمرانی تعاونی را تقویت می‌کند.

موفقیت در عرصه عمل

تعاونی‌ها، نه درمان یکسان و همگانی برای همه شرایط بلکه جایگزین نهادی و عملی مبتنی بر شواهد برای بسیاری از موقعیت‌هایی هستند که در آن‌ها بنگاه‌های خصوصی یا دولتی شکست خورده‌اند. ترکیب کنترل اعضا، منافع و منابع مشترک و حمایت‌های سطح فدراسیونی توضیح می‌دهد چرا تعاونی‌ها می‌توانند شغل‌ها را حفظ کنند، زنجیره‌های ارزش محلی را بازسازی کنند و ظرفیت مدنی را تقویت کنند. نمونه‌های موفق نشان می‌دهند تعاونی‌ها زمانی در مقیاس بزرگ عمل می‌کنند که به لحاظ حقوقی حمایت شوند و سرمایه‌به‌صورت و حمایت‌های فنی در دسترس داشته باشند. برای جوامع و سیاست‌گذارانی که به تعطیلی‌ها و شکست‌ها رو به‌رو هستند، تعاونی‌ها باید بخشی مرکزی و پرمعنی از راهبردهای بهبودبخش باشند، نه به‌عنوان جایگزین ایدئولوژیک، بلکه به‌عنوان ابزاری نهادی که وقتی با سیاست‌گذاری عمل‌گرایانه همراه شود، می‌تواند شغل، ارزش و ثبات اجتماعی ایجاد کند.

به‌رسمیت شناخته شدن حقوقی، دسترسی به سرمایه و بازارهای باثبات برای بقادر درآمدت است.

شواهدی از موفقیت

«موندراگون» در ایالت باسک در کشور اسپانیا یک فدراسیون از تعاونی‌های کارگری است که نهادهای مالی و آموزشی درونی دارد. مطابق با گزارش‌های اخیر این مجموعه به فروش حدود ۱۱ میلیارد یورو رسیده و نزدیک به ۷۰ هزار نفر را به کار گرفته است. این اکوسیستم صنعتی تعاونی از اعتبار داخلی، آموزش حرفه‌ای و همبستگی میان تعاونی‌ها برای رقابتی ماندن بهره می‌گیرد. «موندراگون» نشان می‌دهد که بنگاه‌های صنعتی کارگر-مالک می‌توانند در مقیاس بزرگ عمل کنند، مشروط بر آنکه حمایت‌های فدراسیونی مبتنی بر شبکه‌ای از تعاونی‌ها، اتحادیه‌ها و ساختارهای پشتیبان وجود داشته باشند. در هند نمونه دیگری وجود دارد. «فدراسیون بازاریابی شیر ایالتی گجرات» (GCMMF) که بیشتر با برند «آمول» شناخته می‌شود، یک فدراسیون تولید و بازاریابی است که میلیون‌ها تولیدکننده شیر را از طریق تعاونی‌های روستایی به یک واحد بزرگ فرآوری و برندسازی پیوند می‌دهد. آمارهای رسمی اخیر نشان می‌دهند روزانه ده‌ها میلیون لیتر شیر جمع‌آوری می‌شود و گردش مالی سالانه آن در حد چندین میلیارد دلار است. این مثال شاهد آن است که ترکیب تجميع و برندسازی به کشاورزان خرد امکان می‌دهد تا ارزش بسیار بیشتری نسبت به فروش در کانال‌های غیررسمی به‌دست آورند. همچنین «کودومیاشری» شبکه‌ای زبانه با حمایت دولت هند است که به ترویج بنگاه‌های خرد و گروه‌های تعاونی می‌پردازد. گزارش‌های دولتی نشان می‌دهد این شبکه برای بیش از ۲۲۲ هزار زن اشتغال ایجاد کرده است. این نمونه‌نشان می‌دهد ساختارهای تعاونی جامعه‌محور، با پشتیبانی هدفمند عمومی، می‌توانند هم‌زمان ایجاد معیشت را در مقیاس گسترده ممکن کنند. در منطقه پایین صحرای آفریقا نیز نمونه‌هایی یافت می‌شود. مطالعات دانشگاهی در کنیا و دیگر نقاط نشان داده‌اند تعاونی‌های لبنی درآمد کشاورزان خرد را افزایش می‌دهند. برآوردهای معمول در مناطق نمونه حدود ۱۰

ترجیح دارد؛ ویژگی‌ای که آن‌ها را در دوره‌های رکود مقاوم‌تر می‌کند.

تعاونی کارکردهای جمعی را درونی می‌کند. کارهایی که بازیگران کوچک و مستقل قادر به انجامشان نیستند، مانند تجميع عرضه، بازاریابی مشترک، اعتبار داخلی و خدمات مشترک در تعاونی شکل می‌گیرد. دستاورد آن افزایش قدرت چانه‌زنی و صرفه‌جویی است. نمونه چنین کارکردی را می‌توان در تعاونی‌های تولیدکنندگان مشاهده کرد که جمع‌آوری، فرآوری و برندسازی را سازماندهی می‌کنند تا کشاورزان خرد سهم بیشتری از ارزش محصولاتشان به دست آورند.

راهکار جبران ضعف‌ها

بنگاه‌های خصوصی به دلایل گوناگونی شکست می‌خورند که تعاونی‌ها از نظر ساختاری در زمینه‌های خاص توانایی بیشتری برای رفع آن‌ها دارند. مالکان سودمحور که تحت فشار کوتاه‌مدت قرار دارند ممکن است حتی زمانی که ادامه تولید محلی از نظر اجتماعی بهتر است، کارخانه‌ها را ببندند. دارایی‌ها را بفروشند یا سطح اشتغال را کاهش دهند. مشکلات ناشی از جدایی مالک و مدیر و همچنین مالکیت سوداگران می‌تواند ظرفیت تولیدی را تحلیل دهد.

شرکت‌های دولتی هم به دلایل دیگری شکست می‌خورند: دخالت سیاسی، انتظار برای کمک‌های دولتی، روابط پاداش‌محور و استقلال مدیریتی، همگی ناکارآمدی و ضعف در پاسخگویی به نیاز کاربران ایجاد می‌کند. شوک‌های نظام‌مند مانند فروپاشی ارزی، آزادسازی سریع بازار یا اختلال زنجیره تأمین ضعف هر دو مدل را آشکار می‌کند و اغلب به ورشکستگی و تعطیلی کارخانه‌ها می‌انجامد.

در چنین مواقعی، اعضای -عضایی که منفعت مستقیم دارند انگیزه بیشتری برای راه‌اندازی دوباره یا حفظ تولید پیدا می‌کنند و مدل تعاونی می‌تواند مسیری معتبر برای نجات و سازماندهی دوباره باشد. البته مشروط به اینکه فضای قانونی و مالی کافی وجود داشته باشد. نمونه‌های تاریخی از کارخانه‌های «بازایی‌شده» توسط کارگران نشان می‌دهد که اقدام جمعی می‌تواند ترک و رهاشدگی را به ادامه تولید بدل کند که نیازمند

تعاونی‌ها، کسب‌وکارهایی هستند که اعضا، مالکیت و اداره آن‌ها را به عهده دارند. اعضا در تعاونی معمولاً همان کارگران، تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان هستند. آن‌ها بر اساس قواعد دموکراتیک فعالیت می‌کنند و هر عضو یک رأی دارد. تعاونی سود سرمایه را محدود می‌کند و مازاد درآمد در تعاونی یا به نفع اعضا بازتوزیع و یا دوباره در خود کسب‌وکار سرمایه‌گذاری می‌شود. این ساختار مهم است، زیرا تعیین می‌کند چه کسانی از تولید سود می‌برند و تصمیم‌ها چگونه گرفته می‌شوند: اعضا هم صدا و هم سهم دارند.

امروزه تعاونی‌ها بخش بزرگی از فعالیت‌های اقتصادی هستند. چند میلیون واحد تعاونی با چندصد میلیون عضو در سراسر جهان می‌توانند جایگزینی واقعی برای شرکت‌های خصوصی یا دولتی باشند که در فراهم کردن شغل، خدمات یا ارزش‌های منصفانه جامعه شکست خورده‌اند.

تصویر جهانی تعاونی‌ها قابل توجه است. بر اساس «داده‌های دیده‌بان جهانی تعاون ۲۰۲۳» در دنیا حدود سه میلیون تعاونی وجود دارد و برآورد می‌شود که آن‌ها برای حدود ۲۸۰ میلیون نفر شغل ایجاد کرده‌اند. ۳۰۰ تعاونی در جهان در مجموع به اندازه تریلیون‌ها دلار آمریکا گردش مالی گزارش کرده‌اند. این ارقام نشان می‌دهد تعاونی‌ها در چه مقیاسی عمل می‌کنند.

چرا تعاونی‌ها مقاوم‌ترند؟

سه سازوکار عملی توضیح می‌دهد چرا تعاونی‌ها می‌توانند در جایی موفق شوند که بنگاه‌های خصوصی یا دولتی ناکام می‌مانند. نخست، هم‌سویی در مالکیت و شیوه اداره تعاونی است که باعث می‌شود مسئله کلاسیک نمایندگی یا همان اعضای منافع مدیران و مالکان کاهش یابد. در اینجا اعضای که صاحب و تصمیم‌گیرنده هستند، انگیزه مستقیمی برای نظارت بر عملکرد و افزایش بهره‌وری دارند؛ مسئله‌ای که صرف تصمیم‌گیری برای سود کوتاه‌مدت را کاهش می‌دهد. همچنین چون هدف تعاونی کسب سود در کوتاه‌ترین زمان ممکن نیست، افق زمانی بلندتری را در اختیار اعضا قرار می‌دهد. ثبات شغلی، سرمایه‌گذاری دوباره در ظرفیت‌ها و آموزش در تعاونی بر توزیع فوری سود

حمیدرضاعلی‌نیا

روزنامه نگار

N E W S

رقابت اروپایی برای ارزان‌سازی حمل‌ونقل

اسپانیا می‌گوید از ژانویه ۲۰۲۶ طرح اشتراک سراسری حمل‌ونقل عمومی را با هدف کاهش وابستگی شهروندان به خودروهای شخصی و ترویج استفاده از وسایل نقلیه عمومی اجرا کرده است. بر اساس این طرح، بزرگسالان می‌توانند با پرداخت ماهانه ۶۰ یورو و افراد زیر ۲۶ سال با پرداخت ۳۰ یورو، از شبکه گسترده حمل‌ونقل عمومی این کشور استفاده کنند. این اشتراک امکان سفر نامحدود با قطارهای میان‌مسافت و حومه‌ای و همچنین اتوبوس‌های سراسری را در سراسر اسپانیا فراهم می‌کند.

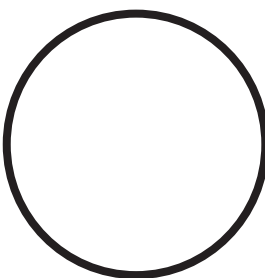
پدرو سانچز، نخست‌وزیر اسپانیا، هدف این طرح را «ایجاد تغییری دائمی در نگرش و الگوی استفاده اسپانیایی‌ها از حمل‌ونقل عمومی» عنوان کرده و گفته است این اقدام می‌تواند هزینه‌های ماهانه رفت‌وآمد برخی کارکنان را تا ۶۰ درصد کاهش دهد. دولت همچنین از مقامات منطقه‌ای و شهرداری‌ها خواسته است به تدریج به این طرح بپیوندند تا حمل‌ونقل عمومی محلی مانند مترو و اتوبوس‌های شهری نیز در این اشتراک گنجانده شود. هنوز مشخص نیست این کارت برای گردشگران خارجی نیز قابل استفاده خواهد بود یا فقط ساکنان اسپانیا را پوشش می‌دهد.

با اجرای این طرح، اسپانیا به جمع کشورهای مانند آلمان، سوئیس، مجارستان و پرتغال می‌پیوندد که پیش‌تر اشتراک‌های سراسری یا گسترده حمل‌ونقل عمومی را راه‌اندازی کرده‌اند. آلمان در سال ۲۰۲۳ بلیت ماهانه «دویچ‌لندتیکت» را با قیمت ۴۹ یورو معرفی کرد که هم برای شهروندان و هم گردشگران در دسترس بود. قیمت این بلیت در سال ۲۰۲۵ به ۵۸ یورو افزایش یافت و قرار است در سال ۲۰۲۶ به ۶۳ یورو برسد. این کارت تقریباً تمام شبکه حمل‌ونقل شهری و منطقه‌ای آلمان را پوشش می‌دهد، اما شامل قطارهای دوربرد پرسرعت نمی‌شود.

مجارستان نیز اشتراک سراسری حمل‌ونقل موسوم به HUNGARY PASS را با قیمت حدود ۴۹ یورو در ماه ارائه می‌دهد که دانشجویان از تخفیف ۹۰ درصدی برخوردارند. علاوه بر آن، کارت‌های سفر استانی با قیمت پایین‌تر (حدود ۲۵ یورو) عرضه شده که امکان استفاده از حمل‌ونقل عمومی در یک استان مشخص را فراهم می‌کند. هر دو نوع کارت برای شهروندان خارجی نیز قابل خرید است.

پرتغال ارزان‌ترین اشتراک ماهانه حمل‌ونقل عمومی در اروپا را ارائه داده است. بلیت GREEN RAIL PASS با قیمت ۲۰ یورو در ماه به ساکنان پرتغال اجازه می‌دهد از اغلب خدمات ریلی این کشور استفاده کنند. هرچند این اشتراک شامل قطارهای پرسرعت و سایر وسایل حمل‌ونقل عمومی نمی‌شود.

در مقابل، سوئیس گران‌ترین اشتراک حمل‌ونقل عمومی اروپا را دارد. کارت GA با قیمت حدود ۴۷۰ یورو در ماه امکان سفر نامحدود با قطار، اتوبوس و قایق را فراهم می‌کند.

ببر از سامورایی جلوزد

هند با رشد اقتصادی سریع، از ژاپن عبور کرده و به چهارمین اقتصاد بزرگ جهان تبدیل شده است

بر اساس گزارش اقتصادی پایان سال دولت هند، این کشور با تداوم رشد اقتصادی بالا و پایدار، از ژاپن پیشی گرفته و به چهارمین اقتصاد بزرگ جهان تبدیل شده است. مقام‌های دهلی‌نواعلام کرده‌اند که شتاب رشد اقتصاد هند فراتر از پیش‌بینی‌ها بوده و در صورت ادامه روند فعلی، این کشور می‌تواند در آینده‌ای نزدیک جایگاه سوم اقتصاد جهان را نیز به دست آورد. تولید ناخالص داخلی هند به حدود ۴۰.۱۸ تریلیون دلار رسیده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ به ۷۰.۳ تریلیون دلار افزایش یابد. در چنین شرایطی، هند از نظر وزن اقتصادی تنها پس از آمریکا و چین قرار

خواهد گرفت. داده‌ها نشان می‌دهد رشد واقعی تولید ناخالص داخلی هند در سه‌ماهه دوم سال مالی ۲۰۲۶-۲۵ به ۸.۲ درصد رسیده که بالاترین میزان در شش فصل گذشته است. عملکرد صادراتی هند نیز بهبود یافته و صادرات کالا در ماه نوامبر به بیش از ۲۸ میلیارد دلار افزایش یافته است. این رشد عمدتاً ناشی از افزایش صادرات کالاهای مهندسی، الکترونیکی، دارویی و فرآورده‌های نفتی بوده است. بانک مرکزی هند نیز پیش‌بینی رشد اقتصادی سال مالی جاری را به ۷.۳ درصد افزایش داده و صندوق بین‌المللی پول انتظار دارد هند در سال آینده به طور رسمی

از ژاپن عبور کند. با این حال، چالش‌های ساختاری همچنان پابرجاست. سرانه تولید ناخالص داخلی هند با حدود ۲۶۹۴ دلار، فاصله زیادی با اقتصادهای پیشرفته‌ای مانند ژاپن و آلمان دارد. همچنین ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای جمعیت جوان و گسترده این کشور، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های اقتصادی به شمار می‌رود. در کنار این مسائل، تضعیف ارزش روپیه و فشارهای ارزی ناشی از ابهامات تجاری جهانی نیز از جمله چالش‌های پیش‌روی اقتصاد هند است.